

ΔΙΑΛΟΓΟΣ, Ρήγας και θανατική ποινή

The books' journal,
τεύχ. 143, Ιούνιος 2023, σελ. 8.

Στο τεύχος 141 του έγκριτου περιοδικού σας *The books' journal*, Απρίλιος 2023, σελ. 32-34, δημοσιεύθηκε το τρισέλιδο άρθρο του κ. Γιώργου Σιακαντάρη «Δίκαιη κοινωνία και θανατική ποινή», αναφερόμενο στο βιβλίο «Θεόδωρος Λιανός, *Θανατική ποινή. Τα υπέρ και τα κατά*, Παπαζήση, Αθήνα 2022, 151 σελ.».

Με την επιστολή μας θα θέλαμε να επισημάνουμε μια σημαντική παράλειψη τόσο του συγγραφέα του βιβλίου, του ομότιμου καθηγητή πολιτικής οικονομίας του Πανεπιστημίου Αθηνών, όσο και του συγγραφέα του σχετικού άρθρου. Και η παράλειψη έγκειται στο γεγονός ότι δεν έγινε ουδεμία αναφορά για το συγκεκριμένο εξεταζόμενο θέμα στο πρώτο Σύνταγμα του Ελληνισμού, το Σύνταγμα του Ρήγα Βελεστινλή, που φέρει τον τίτλο «Νέα Πολιτική Διοικήσις», Βιέννη 1797, όπου καταγράφεται η πρωτοποριακή θέση του εναντίον της θανατικής ποινής.

Συγκεκριμένα, είναι γνωστό ότι ο Ρήγας μετέφρασε το δημοκρατικό γαλλικό σύνταγμα του 1793, στο οποίο πρόσθεσε και δικά του στοιχεία και ένα από αυτά ήταν η θέση του εναντίον της θανατικής ποινής. Ενώ το γαλλικό σύνταγμα των Γιακοβίνων του 1793 ήταν υπέρ της θανατικής ποινής, ο Ρήγας τάσσεται εναντίον της, όπως παρατηρεί κανείς στα σχετικά κείμενα¹. Το άρθρο 27 των *Δικαίων του Ανθρώπου (Déclaration des droits de l'homme et du citoyen)* προέβλεπε την θανατική ποινή στον άρπαγα της κυριαρχίας του λαού, «*Que tout individu qui usurperait la souveraineté, soit à l'instant mis à mort par les hommes libres*». Ο Ρήγας διαφοροποιείται και θεσπίζει την φυλάκιση και τιμωρία του ενόχου και όχι την θανατική ποινή του προτείνοντας όπως «*Κάθε άνθρωπος, οπού ήθελεν αρπάσει την αυτοκρατορίαν (κυριαρχία) και την εξουσίαν του έθνους, ευθύς να φυλακώνεται από τους ελευθέρους άνδρας, να κρίνεται, και κατά νόμον να παιδεύεται*».

Επί πλέον, επισημαίνεται ότι ο Ρήγας θα γνώριζε την άποψη του Μοντεσκιέ (Charles Montesquieu, 1689-1755), για την θανατική ποινή, διότι όπως δηλώνει στο τέλος του βιβλίου του *Φυσικής απάνθισμα*, Βιέννη 1790, το έχει μισομεταφρασμένο και τελειώνοντας θα το εξέδιδε. Ο Μοντεσκιέ στο κεφάλαιο «*Η ελευθερία εννοείται από τη φύση των ποινών και την αναλογικότητά τους*» διατυπώνει την άποψη της θανατικής ποινής στην τέταρτη κατηγορία εγκλημάτων, που έχουν σχέση με την ασφάλεια των πολιτών. Συγκεκριμένα γράφει ότι «*Ένας πολίτης είναι άξιος της ποινής του θανάτου όταν παραβιάζει την ασφάλεια μέχρι σημείου να αφαιρεί τη ζωή να επιχειρεί να την αφαιρέσει. Αυτή η θανατική καταδίκη είναι κάτι σαν φάρμακο της ασθενούς κοινωνίας*»².

Επίσης, ο Ρήγας πιθανόν να γνώριζε και τις σχετικές απόψεις του Ιταλού νομομαθούς Καίσαρος Βεκκαρίου, που εκτίθενται στο βιβλίο του *Περί αμαρτημάτων και ποινών*, το οποίο εκδόθηκε στα Ιταλικά το 1765 και 1774 και στα Γαλλικά το

¹ Βλ. παράλληλα το κείμενο του Γαλλικού προτύπου με εκείνο του Ρήγα Βελεστινλή: Λ. Βρανούση, *Ρήγας Βελεστινλής-Φεραίος*, Άπαντα Νεοελλήνων Κλασικών, τόμ. 2, Αθήνα 1968, σελ. 681-727. Απ. Δασκαλάκη, *Το πολίτευμα του Ρήγα Βελεστινλή*, Αθήνα 1976, σελ. 74-111. Πασχ. Κιτρομηλίδη, *Ρήγα Βελεστινλή, Άπαντα τα Σωζόμενα*, τόμος Πέμπτος, Αθήνα 2000, σελ. 119-135. Δημ. Καραμπερόπουλου, *Ρήγα Βελεστινλή, Νέα Πολιτική Διοικήσις. Το πρώτο ελληνικό σύνταγμα (Παράλληλα με το γαλλικό πρότυπο)*, Βελεστίνο 2021.

² Μοντεσκιέ, *Το Πνεύμα των Νόμων*, Εισαγωγή Παναγιώτης Κονδύλης, μετάφραση Κωστής Παπαγιώργης, Παναγιώτης Κονδύλης, Εκδόσεις «Γνώση», τόμ. Α', Αθήνα 1994, σελ. 341.

1766, όπου σημειώνεται ότι η θανατική ποινή δυνατόν να επιβληθεί σε ιδιαίτερες περιπτώσεις, «Διά δύο μόνως αιτίας δύναται να κριθή αναγκαίος ο θάνατος του πολίτου. Η πρώτη είναι, όταν αυτός μ' όλον ότι στερημένος της ελευθερίας με την φυλάκωσιν, έχη όμως τοιαύτας με άλλους σχέσεις και δύναμιν τσαύτην, ώστε να κινδυνεύη η ειρήνη και ησυχία όλου του έθνους, ή όταν η ζωή του δύναται να μεταβάλη την παρούσαν πολιτικήν κατάστασιν. Και τούτο συμβαίνει, όταν το έθνος αναλαμβάνει, ή αποβάλλει την ελευθερίαν του, ή εις καιρόν αναρχίας, όταν αι αταξίαι κρατούσι τον τόπον των νόμων»³.

Συμπερασματικά, τονίζεται ότι ο Ρήγας το 1797 εναντιώνεται στην θανατική ποινή, προτείνοντας στο Σύνταγμά του την τιμωρία του ενόχου, την φυλάκισή του και όχι την θανατική ποινή, όπως ανέγραφε το Γαλλικό Σύνταγμα του 1793. Προηγήθηκε δύο σχεδόν αιώνες στην κατάργηση της «εσχάτης των ποινών», της θανατικής ποινής, από την Ελλάδα και από άλλες χώρες της Ενωμένης Ευρώπης. Η πρωτοποριακή αυτή θέση του Ρήγα Βελεστινλή καλό είναι να μνημονεύεται ιδιαίτερα από τους ειδικούς επιστήμονες, που ασχολούνται με συνταγματικά κείμενα.

Δρ Δημήτριος Καραμπερόπουλος
Ιστορικός της Ιατρικής
Πρόεδρος Επιστημονικής Εταιρείας
Μελέτης Φερών-Βελεστίνου-Ρήγα

³ Καίσαρος Βεκκαρίου, *Περί αμαρτημάτων και ποινών*, μετάφραση Δ. Κοραή, εν Παρισίοις 1802, σελ. 79.